

Terviseministri käskkirja „Terviseministri 30. augusti 2023. a käskkirjaga nr 126 kinnitatud toetuse andmise tingimuste „Põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamise ja tervisekahjude vähendamise“ muutmise“ seletuskiri

I. Sissejuhatus

Peamise muudatusena lisatakse toetuse andmise tingimuste (TAT) eelarvesse otsesed personalikulud, milleks on TAT projektijuhi tööjõukulu. Sellega kaasnevalt täiendatakse TAT-d sätetega, mis võimaldavad kaudsete kulude arvestuse ühtse määra alusel 15% otsestest personalikuludest. Samuti sõnastatakse tegevuskavas 2025. aasta detailsed tegevused ning planeeritakse nende elluviimiseks vajalik eelarve. Muudetakse TAT eelarve kasutust aastate lõikes, sest 2024. aastaks planeeritud eelarve kasutamine lükkub edasi järgmistesse aastatesse.

Käskkirja ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna nõunik Marilin Lutsoja (tel 5866 7485, marilin.lutsoja@sm.ee) ja välisvahendite osakonna nõunik Jüri Lössenko (tel 5913 7882, jyri.lossenko@sm.ee). Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee).

Märkused:

Käskkiri ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

Seletuskiri kirjeldab ainult käskkirjas nimetatud TAT muudatusi.

II. TAT muudatuste sisu

Punktiga 1 täpsustatakse, et elluviija on Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakond. Muutunud on osakonna nimetus.

Punktidega 2–5 võimaldatakse kaudsete abikõlblike kulude arvestamist ühtse määra alusel vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (ühendmäärus) §-le 21. TAT kaudseid kulusid hakatakse hüvitatama ainult ühtse määra alusel, mis on 15% TAT otsestest personalikuludest. Samuti täpsustatakse, mida loetakse otsesteks personalikuludeks ja kaudseteks kuludeks ning et elluviija raamatupidamise sise-eeskirjas peab olema kirjeldatud TAT otseste kulude eristamine muudest kuludest.

Punktiga 6 sätestatakse, et elluviija on kohustatud kõigi toodete ja teenuste hankimisel lähtuma keskkonnahoidlikkuse kriteeriumitest. Kuigi alates 01.01.2022 muutus riigihangete puhul kohustuslikuks keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamine neljas tooterühmas: mööbel, puhastustooted ja -teenused, kontori IT-seadmed ning koopia- ja joonestuspaber, on elluviija kohustatud kõigi toodete ja teenuste hankimisel nimetatud kriteeriumitest lähtuma.

Keskkonnahoidlikkuse kriteeriumid tähendavad minimaalse negatiivse keskkonnamõjuga toodete või teenuste hankimist. Keskkonnahoidlik riigihange on defineeritud menetlusena, mille abil riigiasutused hangivad kaupu, teenuseid ja ehitustöid, millel on nende olulusringi jooksul ehk nii tootmisel, kasutamisel kui ka kasutusest kõrvaldamisel väiksem negatiivne keskkonnamõju, võrreldes muul juhul hangitavate, sama esmaülesandega kaupade, teenuste ja ehitustöödega.

Tegemist ei ole riigihanke eritüübiga, vaid see on tavapärane läbiviidud riigihange, mille puhul võetakse arvesse lisaks muudele nõuetele ka keskkonnanõudeid. Ei ole vahet, kas tegu on avatud, piiratud, lihtsustatud vm riigihankemenetlusega – keskkonnanõudeid saab kõigi puhul kasutada.

Punktiga 7 asendatakse TAT tegevuskava ning TAT eelarve, mida korrigeeritakse vastavalt tegelikule täitmisele, tegevuskavale ning lisandunud personalikulule, millest rahastatakse projektijuhi (elluviija) tööjõukulu. Projektijuht koordineerib kemikaalide riskihindamise koolituste korraldamist, sh aitab sisuliselt ette valmistada ja koolitusmaterjale koostada. Projektijuhi ülesannete hulka kuulub ka biomonitooringu uuringu läbiviimise kaaskorraldamine. Projektijuhi täiendav ülesanne on ka Terviseameti suurem ja sisulisem kaasamine TAT sisutegevustesse ja biomonitooringu uuringusse (osa uuringu analüüse tehakse Terviseameti laboris). Samuti saab olema projektijuhi ülesanne riikliku biomonitooringu programmi arendamine koostöös keskkonnatervishoiu poliitikajuhi ja erinevate väliste osapooltega. Üheks projektijuhi eesmärgiks saab olema ka Terviseametiga koostöö parandamine ja nende võimekuse tõstmine biomonitooringu uuringutega tegeleda.

Projektijuhi põhiülesanded:

- Biomonitooringu uuringu tähtaegne elluviimine;
- Kemikaalide riskihindamise koolituste korraldamine arvestades sihtrühmade vajadusi ja koolituste kvaliteedi tagamine;
- Terviseameti kaasamine tegevustesse ja biomonitooringu uuringusse;
- Eesti riikliku biomonitooringu programmi arendamine koostöös partneritega.

2024. aastaks planeeritud eelarve (500 000 eurot, millest EL toetus 350 000 eurot ja 150 000 eurot riiklik kaasfinantseering) jäi elluviijal kasutamata, kuna uuringut pestitsiidide jääkide osas rahastab lisaks ka Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kes pidi tegema esimese väljamakse ja selle võrra TAT eelarve kasutamise algus lükkub edasi. Biomonitooringu uuringu korraldamisega seotud tegevuste eelarve kujunes vastavalt Tartu Ülikooli esitatud pakkumisele, mis põhines eelduseks antud tehnilisel kirjeldusel ning Terviseameti hinnangul raskemetallide analüüside maksumusele.

III. TAT vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

IV. TAT muudatuste mõjud

Personalimuudatuste tõttu ümberjaotunud tööülesannetega seoses aitab projektijuhi lisandumine elluviija jaoks maandada riski biomonitooringu uuringu mittetähtaegseks elluviimise vältimiseks.

V. TAT muudatuste jõustumine

Käskkiri jõustub üldises korras.

VI. TAT muudatuste kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja e-posti kaudu Riigi Tugiteenuste Keskusele (korraldusasutus), SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus (rakendusüksus), Euroopa Komisjonile, ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja õiglase ülemineku juhtkomiteele ning arvamuse avaldamiseks Terviseametile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile. Kliimaministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta. Rahandusministeerium ja Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega arvestati. Ülejäänud osapooled kooskõlastasid eelnõu vaikimisi.